

MIKROPORTY ETC.

Ach, jak je to pohodlné! Nasadím si na hlavu, připnu na klopu či přilepím na tvář (na Fidlovačce doprostřed čela) mikroport nebo strčím za paraván mikrofon a nemusím se namáhat. Co na tom, že vypadám jako marťan? Co na tom, že můj hlas procezený mikrofonem, zesilovačem a reproduktory zní jako z gramofonové desky a že divák ani nepozná, odkud přichází a ke komu patří?

Ach, jak je to výhodné, ba rentabilní! Vždyť může přijít dvě stě, tři sta nebo třeba tisíc diváků a naplníme tak nejen ekonomický sen pořadatelů, ale i svou kapsu. Co na tom, že zmizí veškerá člověčina, komornost či intimita setkání, a že z jednotlivého diváka, jehož lze vnímat a jenž může mít pocit, že se obracíme právě na něj, se stává pouhý flek v jednolité masě? Vždyť u televize nás sedí milióny a jak to funguje! Divák je člověk a člověk, jak známo, si zvykne i na šibenici.

A lze jít ještě o krůček dál. Proč si svůj reprodukováný hlas rovnou nenahrát a nevrátit se k praxi rozdělené interpretace s reprodukovanou nahrávkou - praxí, kterou jsme v loutkovém divadle tak dlouho vymycovali? Viděl jsem onehdá takový pokus i v hereckém divadle: „herci“ chodili, mávali rukama, otevírali pusy a k tomu šly hlasy z reproduktorů. Bylo to dokonale směšné - žel proti záměrům oné společnosti (jež byla arcit' šermířská, což jí z části omlouvalo, neboť nevědomost hříchu nečiní).

A proč vlastně plýtvat silami na part obrazový? Nechme se rovnou natočit na film či video - to bude teprv pohoda! Přijedeme, předáme zřízenci kazetu či cédéčko, nainstalujeme projektor, monitor nebo plátno, zasedneme a pak už jen knoflíkem budeme regulovat hlasitost, jas a kontrast, případně rychlost posuvu. A co bychom jezdili? Pošleme to rovnou poštou nebo e-mailem. A co tisíc diváků? Dejme si to na web či to do televize, tam to uvidí milióny. To bude divadlo!

Jen jedna maličkost se při tom všem ztrácí - ta, která dělá divadlo divadlem a odlišuje je od filmu, televize, rozhlasu, video či audionahrávky: opravdovost a autenticita onoho čapkovského setkání člověka na jevišti s člověkem v hledišti.

Léta spělo divadlo k poznání, že je lepší i méně dokonalá, ale autenticky na jevišti vytvářená hudba než sebedokonalější nahrávka - a najednou se z pohodlnosti, neschopnosti či zištnosti vrátíme zpět i v tom zdaleka nejfundamentálnější - autentičnosti přirozené mluvy?

Učili mě vždycky, že člověk má dělat jen to, na co stačí. A neumím-li prostor „umluvit“...
Luděk Richter

Přes mikrofony, mikroporty jsme hlasy proháněli jen jako moderátoři programů ve velkém sále, kdy bylo naším úkolem představit účinkující a sdělit pár běžných informací, které se v takových případech vyžadují od průvodního slova. I pro starší žáky však bylo zapotřebí vyzkoušet si, jak do těc -onů a -ortů mluvit. S techniky, kteří zabezpečují jejich provoz, máme zpravidla potíže. Myslí si, že když jsou děti vedeny k správné mlu-

DIVADLO
jako
PRO DĚTI

vě, je jedno, jestli budou mluvit do mikrofonu, nebo budou mluvit bez něj. Vysvětlovat, že to jedno není, se mi už nechce, a tak jsme se na naší nedávné „proslulé“ Zlaté loutně - mezinárodní soutěži v popovém zpívání - rozhodli, že přes mikroport zkrátka mluvit nebudeme. Soutěž probíhala v menším sále. A i když zpěváci zpívali na mikrofon, naše živé, moderátorské vstupy byly přirozené a celé to popové hemžení jaksi polidštilo. Ozývaly se hlasy, že není dobře slyšet, a tak jsme šli hlasy - tedy ty naše - „prohnat“ do zákulisí, rozdýchali jsme se, rozezněli a hned to bylo lepší.

Jiným tématem by bylo v této chvíli upřesnit, objasnit, proč jsme „do toho“ vůbec šli? Někteří kolegové by nešli, jiní jsou tam často. Lakonická odpověď - my jsme do toho šli a udělali jsme dobře.

Jinou zkušenost s vymoženostmi techniky máme s Živým Betlémem, který se stal u nás v Třinci též trochu módní záležitostí. Poprvé jsme v takovémto programu vystupovali s velkou nadějí, že zaujmeme tématem samotným, výraznými představiteli Josefa a Marie a zajímavými, dobovými kostýmy. Hráli jsme na velkém prostranství, bylo sice sevřeno davem, ale dětské hlásky pastýřů zanikaly. Kdo stál trochu opodál, neslyšel, natahoval krk, aby viděl. Organizátoři byli nespokojeni, že děti není slyšet. Já jsem měla za to, že textu není moc, že hraje více atmosféra, že příběh všichni znají a mohou se tedy více dívat než poslouchat. Při odpoledním představení podstrčil technik jednomu pastýři mikrofon (ten si pak podávali) a téma se okamžitě vytratilo. Kluci se pošťuchovali, počechtávali a bylo. Všem kolem se to moc líbilo, inu vždyť jsou to jenom děti. Je pravdou, že kolem 18. prosince jsme všichni trochu jiní, shovívavější a tolerantnější.

Když nás pozvali podruhé, rozhodli jsme se pro mikroporty alespoň pro postavy, které vedou děj. I když bylo venku -15 dobře jsme všechno nazkoušeli a výsledek byl překvapující. Všichni, kdož měli mikroport, vystupovali jako profesionálové, v dobrém slova smyslu. Říkali, že jim mikroport nevadil, naopak, že měli jistotu, že je všichni slyší a nemuseli se tedy snažit „mluvit hlasitě“ (přece jen byly v souboru i mladší děti s malými zkušenostmi) a mohli se v klidu soustředit na sdělení. Třebaže sdělení mnohdy „hlásavá“, ta snesou občas i trochu patosu...

Nikdy jsme nehráli s mikrofony či mikroporty na jevišti při divadelním představení. Snad jsem ani takové dětské představení neviděla. Daleko hrůznější mi přijde playback, kdy děti otvírají pusou, sem tam se netrefí a celé je to nějaké potrefené. Umělé. Nepřirozené. Tak to taky ne.

Mluvíme-li dlouhá léta o dětské přirozenosti, technikou bychom jim měli pomoci. Ne je o přirozenost připravit.

Marcela Kovaříková

Mikrofon - odmalička mám k němu a jeho různým formám respekt.

Mikrofon - to už něco tenkrát znamenalo! Hrávaly jsme si na zpěvačky, vyřvávaly do švihadla a cítily se povzneseně. Dnes je tomu přece jen jinak.

Na škole jsme se učili, jak správně tvořeným hlasem obsáhnout prostor, divadelní prostor. Slychali jsme o mistrech hercích, kteří hráli pro třetí galerii a bylo je bez problémů slyšet. Dnes je tomu přece jen jinak.

Technické možnosti, obrovské „hrací“ i hrací haly pro tisíce diváků, aby se vše zaplatilo a hned potom vyplatilo. Proč také „makat“ na sto procent, když stačí pustit záznam ze studia a jen tak „klapat pusou“?

Technika. Technika, která zklame, když to nejmiň čekáte nebo potřebujete... Ano, také jsem si pod tlakem pořídila mikroport, abych byla slyšet - venku. Na jarmarku nebo pouti nebo jiné aspoň trochu smysluplné akci. Bavící se rodiče, ať chci jak chci, nepřekřičím. Přece se nebudou koukat na pohádku pro děti s dětmi! A děti? Jen je třeba spolé-

hat na výdrž baterií, pohotovost zvukaře, že včas zvuk stáhne, než začnou reproduktory kvílet a řvát, jen se k nim trochu přiblížím a potom třeba, že nezačne pršet... Pravda je, že nemusím takové „venkovní“ nabídky přijímat a hrát jen uvnitř, svým hlasem, nezkráslým, v prostoru, který zvládnou.

Budu se muset nad sebou zamyslet. Nemám ráda mikrofony. Jarka Holasová

ČEMU ŘÍKÁME POHÁDKA?

(reakce na článek Jaroslava Formánka Děti se vlků nebojí v Respektu 2010/5)

Z článku pana Formánka jsem pochopila, že pohádky vytváří iluze a reálný svět je něco docela jiného. A to je podle autora špatné. Dovolte názor. Napsat, že pohádky tvoří iluze, je stejné jako říct, že náboženství je opium lidstva. Materialistické a velmi racionální stanovisko.

Pohádky jsou podobenství. Není to záznam reality Mají dvojí význam. Symbolický o boji dobra a zla každého člověka v sobě a praktický o boji dobrého člověka se zlem ve světě. Obojí je důležité předat dětské mysli v jednoduché formě. Neříkám líbivé, ale pravdivé (včetně smrti) a srozumitelné. Po staletí v pohádkách nakonec dobro vítězí a je odměněno, protože je třeba, aby i v životě vítězilo. Lidé se nerodí dobří ani zlí. Učí se to. Pokud se odmala budou učit, že dobro prohraje, co si z toho odnesou do života? Dobro zpravidla nebývá odměněno materiálně, ale že s poctivostí nejdál dojdeš a na každého jednou dojde, platí, co jsou lidé lidmi.

To všechno je v klasických pohádkách obsaženo. Proto je můžeme číst po generace znova a znova. Chcete dětem brát naději? Jak vy říkáte - iluzi? Kde pak vezmou sílu, aby se zlu postavily, až budou dospělé? Budou prostě žít s vědomím, že dobro prohrává, a to je realita, se kterou se nedá nic dělat. Nechci hodnotit představení o jáchymovském pekle, neviděla jsem je, ale myslím, že podobně jako ve starých pohádkách by dobro mělo zvítězit, nebo tomu pak neříkejte pohádka.

Lucie Svobodová

Chci věřit, že inscenace, zmiňované v článku Děti se vlků nebojí, mají kvality, o nichž píšete; zatím jsem je neviděl a těším se na ně. Co poněkud nahlodává jeho přesvědčivost, jsou některé chybné termíny a povrchní teze, které uvádí.

Je, bohužel, pravda, že za děti mluví většinou dospělí: oni určují, na co děti půjdou a na co ne i co se jim „líbí“ a co je pro ně „dobré“. Pravda je i to, že dospělí jsou při svém úsudku mnohem konvenčnější a úzkoprsejší - mnohdy proto, že představení pro děti nevnímají jako diváci - jsou jim (v lepších případech) pouze přítomni a zaznamenávají jen vnější příznaky: bohatost výpravy, množství herců, jásavost hudby a nevybočování příběhů z navykých kolejí nebo ještě častěji známost titulů, na něž děti vedou. Pravda také je, že děti jsou takovými dospělými (včetně divadelníků) většinou podceňovány, nejsou považovány za partnery, nýbrž za hlupáčky, na něž nelze klást žádné nároky, a pro něž je dobré cokoli, včetně přišišlávání a pitvoření se; když děti tleskají do rytmu a nepřetržitě se smějí, je to znamením dobrého divadla. (Jiná věc je, že za netradičnost, alternativnost či nekonvenčnost se mnohdy schovává neschopnost vybudovat tvar a místo toho, aby inscenátoři vytvořili něco, co by dávalo smysl, jen vrší naschvály a nekonzistentní klipovité epizody.)

Problém ale spočívá v chápání termínu pohádka a v tvrzeních o ní. Pohádku nedělá to, že si postava nasadí vlčí hlavu - to je metafora (věřím, že dobrá), díky níž však pohádka z jinak reálného příběhu ze života ještě nevzniká.

A už vůbec není cílem pohádky vytváření iluzí a šťastný konec. Pohádka původně vůbec nemířila k dětem; vyprávěli si ji dospělí a ti neměli žádný důvod zakrývat si pravdu o tom, jaký život skutečně je, a vytvářet si o něm iluze. Jen ho nemalovala v realistických obrazech, ale modelově zachycovala archetypy životní reality: drak je archetyp animálního, čarodějnice lidského zla, princezna je ideál krásy, dobra a žádoucnosti, vrcholná odměna a zároveň znak dospění hrdiny, jenž jí získá, král je garant zachování řádu světa (království), jenž musí najít nástupce, princ či chudý chasník je představitelem odvahy, chytrosti a hlavně dobroty (či si alespoň umí odpovídající pomocníky najít - což svědčí přinejmenším o jeho dobrém úsudku), který zajistí nápravu vychýleného či ohroženého řádu, atd. atd.

Není ani pravda, že konstantou pohádky je, že „všechno dobře dopadne“. I když necháme stranou drastické konce záporných postav (upálení, rozčtvrcení, hození do studny či v sudu do moře, rozsápání zvířaty, uškrcení hady...), které můžeme z hlediska hlavních postav považovat za dobré, zůstává nezanedbatelné množství pohádek, svědčících o opaku. Kohoutek a slepička končí slovy: „...vodu nesla kohoutkovi. Ten však byl již zadušený. Rychlá pomoc, dvojnásobná pomoc!“ (záznam akademického spolku Slavia, víceméně totožný s Erbenem i Němcovou). Poslední věta lidové pohádky Chaloupka v lese (z Vysokomýtska) zní: „I popadla babička sekyru a dala Kačence do hlavy.“ A nešťastná „Zazděná paní na Telči“ uzavírá: „Co jest po sukni sobolové, když jest tělo okousané? A vypustila duši.“ Jsou to stereotypní šťastné konce?

Pohádkový svět opravdu „nemusí jen vytvářet iluze“. On to ani nedělá. Může „připravit děti na život, jaký panuje v dobách, kdy za divadlem spadne opona“. Ale je-li pohádkový, musí to dělat jinak než ztvárněním příběhu ze života - dělá to archetypálností svých obrazů, jimž děti dobře rozumějí.

Podstata pohádky je prostě v tom, že jde o příběh vymykající se realitě možného (kouzla, fantastické postavy, mluvící zvířata, rostliny či předměty, nadsazená míra něčí hlouposti nebo chytráctví...) a vypravěč i posluchači vědí, že jde o fikci, již nemá být věreno jako otisku skutečnosti; proč by jinak pohádka pořád dokola posílala svůj příběh „za devatero hor a desatero řek“, do časů, „kdy z nebe padaly koláče“, proč by sama sebe zpochybňovala úvodním rčením „bylo - nebylo“ a závěrečným „byla tam papírová zem a propad jsem až sem“...?

Problém je zřejmě v tom, že v článku je termínem pohádka označováno jakékoli divadlo pro děti. Ve výsledku se termín pohádka většinou stává jen vágním označením pro něco neuvěřitelně naivně optimistického až hloupého a nakonec je tak označována každá ducha a smyslu prázdná taškařice, která se dětem předkládá.

Nepsal bych o tom, kdyby to nebyl jev tak běžný - a zavádějící. Lze to považovat za malichernost a hnidopišství. Ale k čemu jinému jsou slova a zvláště termíny, než abychom se jimi domluvili - což lze jen tehdy, používáme-li je v tom významu, který mají. Jinak mohou být pomýlené i závěry, jež pomocí nich sdělujeme.

Luděk Richter

BLÁHOVÉ POHÁDKY

Na motivy Bramborových řádku Carla Sandburga napsali Blanka a Karel Šefrnovi

1.
Slepý Brambora se usazuje a připravuje si housle a hmiček na milodary: Dneska je takový dobrý šťastný den a proto se tu určitě zastaví hodně lidí.

zpívá: Dlouhé uši
fousy
hlava tlapky
ocásek

A to všechno bylo provedeno jakoby z d i a m a n t ů které dávaly dohromady podobu usměvavých zajíců. A když jsem hrával na tuhle jakoby harmoniku ty skvělé kousky, které měli lidé tak rádi tak jsem se jich mohl dotýkat, i když jsem je vlastně nikdy neviděl konečky svých prstů.

zpívá: Barevné obzory a světlo
výhledy dodaleka a čas
Čas, který říká mi
říká už chvíličku
pašáčku zajíčku...

Bláža: Slyším, co hraješ, ale je to jakoby ze sna. A ta tvoje h a r m o n i k a už taky vypadá jako bejvávalo, bejvávalo dobře.

2.
Brambora: Vzali mi je. Když jsem se nedíval. Zajíci... Už ta moje h a r m o n i k a není, co bývala. Ale zase toho ví víc, než kdysi věděla.

Bláža: Mohu pro tebe něco udělat?

Brambora: Udělám to sám.

zpívá: Dneska je dobrej šťastnej den
koňadry zpívají
Dneska je dobrej šťastnej den
do očí se dívají

Dneska je šťastnej den
koňadry zpívaj
Dneska je šťastnej den
do očí sýkorám se dívaj
do očí
do očí
do očí ...jestli tam něco přeskočí

Dneska je dobrej šťastnej den...

3.

Bláža: Je ti pěkně?

Brambora: Je.

Bláža: Na co máš tenhle hrníček s pokličkou?

Brambora: Ten je pro hráče baseballu. Postaví se na tři kroky ode mně a hází. Kdo nahází nejmíc, bude mít nejmíc štěstí.

Bláža: A tohle vědérko?

Brambora: Má ve dně díru. Dáš tam niklák a on vypadne zase ven. To mám pro ty, co mi chtějí dát niklák a potřebují ho zas zpátky.

Bláža: A tahle obrovská smaltovaná vana?

Brambora: Jednou přestanou mít peníze cenu a pak bude každý rád, že je bude mít kam vysypat.

Bláža: Nestmívá se už?

Brambora: Když říkáš...

Bláža: Tak půjdem...

4.

Zpěv: Občas se objeví ...na nebi ...na černém nebi
melounový měsíc...

Trvá to jen mžik... okamžik... nikdy měsíc...

Trvá to jen mžik... okamžik... jen někdy vzácně měsíc...

Iva: Když má měsíc zelený okraj s červenou dužinou zevnitř a v červené dužině černá semínka, pak mu v Ertepelsku říkají melounový měsíc a čekají, že se něco stane. Byla už noc a právě zalézal za mrak melounový měsíc, když za Slepým Bramborou přišla Lída Lazarová. Přišel s ní pavián Prostáček a tygr Špekáček. Vedla je na růžové šňůrce.

Lída: Vidíte, že jsou v pyžamu. Dneska s vámi budou spát a zítra je vezmete s sebou do práce jako talismany pro štěstí.

Brambora: Jak to že pro štěstí?

5.

Lída: Nosí štěstí. Udrži vám štěstí, když máte štěstí a nebo změní vaše ne štěstí ve štěstí, když to štěstí nemáte.

Brambora: Slyším tě a píšu si tvoje výklady za uši.

Zpěv: Nosí štěstí v neštěstí...

to štěstí v neštěstí udrží

udrží ho...

Když neštěstí klepe na dveře

že chce odejít...

tak propustí ho...

To štěstí bleděmodré, to štěstí

To štěstí, dnes tmavomodré

to štěstí...

Blanka: A tak nazítří ráno, seděl u pošty se slepým Bramborou pavián Prostáček a tygr Špekáček.

Toth: Vypadali jako vycpaní, tak byli hodní.
Jana: Vypadali jako udělaní ze dřeva a nalakovaní.

6.

Pavla: Oči pavijána Prostřáčka se toulaly v nesmírných dálkách.
Anna: Tygru Špekáčkovi koukal z očí hlad.
Toth: Jel kolem ve svém velkém uzavřeném automobilu Krutibrko, výrobce patentních ždímaček na šaty. Krutibrko, krutibrko...
Krutibrko: Stát!
Pavla: Nejdříve pohlédl do očí paviánu Prostřáčkovi a spatřil nesmírné dálky.
Anna: Pak pohlédl do očí tygru Špekáčkovi a spatřil HLAD.

Zpěv: /:Diváte se na ně a vidíte je...:/
/i já se dívám a zpívám a nevidím je...:/

/:Sledujte, co říkají jejich oči:/
i já se dívám a vnímám
jen jejich SRST...

7.

Krutihlav: Jedťte dál.
Iva: Za čtvrt hodiny jel po hlavní třídě muž v montérkách.
Blanka: Kde je hliníkový pekáč?
Brambora: Tady.
Blanka: Aha! A kde je pocínovaný dřež?
Brambora: Tady!
Blanka: Aha!
Iva: Muž v montérkách vzal lopatu a začal vyhazovat z kolečka do hliníkového pekáče a pocínovaného dřežu stříbrné dolary. Pak hodil lopatu do kolečka a odjel s ním po hlavní třídě. V ten večer v šest šel kolem Velký Pobera.

8.

Brambora: Musím dnes večer odnést domů plný pekáč stříbrných dolarů a plný dřež stříbrných dolarů. Nepostaral bys se o paviána Prostřáčka a tygra Špekáčka?
Pobera: Ano, mohu.
Iva: A postaral se.Přivázal jim na nohy stříbrné šňůrky a zavřel je do kůlny.

Zpěv: Pavián Prostřáček usnul měkkce
ma měkkém hnědém uhlí
v severním konci kůlny
A když usnul
měl jeho obličej
výraz nesmírně vzdálený

Tygr Špekáček usnul tvrdě
na tvrdém černém uhlí
v jižním konci kůlny

A když usnul
měly jeho řasy v sobě cosi hladového...

Jana: Talismany pro štěstí nevydrží dlouho.

9.

Pěťa Kytka a cvrček

Pepa Blecha: Pěťo, proč se díváš na měsíc skrz prsty a pod rukou a přes rameno?

Pěťa: Pepo Blecho! Zapíšej něco veselého. Když pískáš, vyženeš mi všechny brouky z hlavy. Pepa Blecha je slavný lezec, leze po mrakodrapech na vlajkové stožáry a na tovární komíny. Je můj nejlepší kamarád.

Vypravěč: Pěťa Kytka rostla a hledala štěstí. Bylo jí šestnáct a byla děvče jako lusk. Rostla a pídila se po štěstí a tak sbírala kdeco... Když tu se stalo něco zvláštního! Cestou na poštu našla Pěťa zlatohlavého cvrčka dolarové barvy.

Pěťa: To je ale štěstí!

Pepa Blecha: Pěťo Kytko, nenos ho. Zlatohlavý cvrček dolarové barvy není obyčejný cvrček, má v sobě kouzlo!

10.

Cvrček: Zamiluješ se až po uši do prvního muže, kterého potkáš, co bude mít ve svém jméně písmeno X.

Baxa: Těší mě velice, jsem Silax Baxa, poštovní úředník.

Zpěv: Cvrček, cvrček,
cvrček podivnej ...

Vypravěč: Silax Baxa pak chodil šest neděl v jednom kuse s Pěťou Kytkou. Chodili spolu na tancovačky, jezdili na sena se žebříňákem, na výlety a na zábavy.

Cvrček: Potkáš teď muže se dvěma X ve jméně, ztratíš pro něj hlavu a zamiluješ se až po uši.

Axenbax: Těší mě, že vás poznávám, jsem ředitel školy pan Fricek Axenbax.

Zpěv: Cvrček, cvrček...

Vypravěč: Pan Axenbax pak chodil po šest neděl v jednom kuse s Pěťou Kytkou. Chodili spolu na tancovačky, jezdili na sena se žebříňákem, na výlety a na zábavy.

11.

Brambora: Proč s ním v jednom kuse chodíš? Vždyť má jednu nohu větší než druhou?

Pěťa: Má v sobě kouzlo, nemohu si pomoci.

Cvrček: Potkáš-li teď muže se třemi x ve jméně, musíš se zamilovat až po uši.

Zpěv: Cvrček

Sixbixdix: Smím prosit? Jméno mé - Jakub Sixbixdix.

Vypravěč: A po šest neděl pak spolu v jednom kuse chodili. (*tancují...*)

Brambora: Proč s ním v jednom kuse chodíš? Ten baští jenom muziku.

Péťa: Nemohu si pomoci! (*v divokém tanci ztratí cvrčka...*)
Péťa: Štěstí je fuč! Kam jsem to jenom vlastně chtěla jít? Á - na poštu! Prosím, podíval byste se pane Silaxi Baxo, jestli tu není pro mě dopis? Třeba od Pepy Blechy?

12.
Baxa: Péťo, dnes ne, ale Slepý Brambora tu má telegram.
Péťa volá k tyčím, po které se vyšplhal Pepa Blecha: Haló, haló, haló! Jsi tam? Pepo!
Příjď dnes večer k nám, mám zas brouky v hlavě. Zapískáš a vyženeš je...
Bláža: Trochu chladno, ale krásně, vid' Bramboro? Nesu ti telegram.
Brambora: Přečti mi ho, prosím tě.
Bláža čte.
Brambora: Ale!!! Sedni si a poslouvej.
Pss - T, Pss - T, Pss - T
To dělají pacičky žlutých růžiček. To když se popínají nahoru, dolů a kroutí se, divže nespadnou.

13.
Jindra Handrka a palčáky

Vypravěč: V lednu bývá nebe úžasně blízko, když jdeme po polní cestě a obrátíme tvář k obloze. V takové noci vypadají hvězdy jako... A právě taková noc byla, když šel Jindra Handrka polní cestou za Zuzkou Lenochovou.

Jindra: Nebe mi sestoupilo až k nosu.
A když teď povím /:tisíc štípaných štípanců:/
není to tak štíplavé jako tenhle
studený vítr a mráz.
Jak jste hodné, palčáky,
že mi hřejete prsty...

zvuk větru - muzika

Děkuji palčáky, že jste mi zahřály nos. (*shodí palčáky, ty se osamostatní a žijou jako loutky u jeho nosu*) Vy moji kamarádi, jestlipak víte, co to tady mám pod levou rukou? Není to mandolína, není to foukací harmonika, ani tahací, ani housle to nejsou...

14.
Jindra: Je to kytara. Španělská, šprýmovní, športovní kytara - a je pro mě! A tak - posloucháte mě palčáky? - když byla kukuřice vyloupaná a všechny brambory vykopané, strčil jsem si do kapsičky osm a půl dolaru. A řekl jsem: Pane, předmět, který si hodlám koupit dnes večer u vás, je ta věcička támhle ve výkladě. A tu španělkou, šprýmovní kytaru dnes vezmu s sebou k Zuzce Lenochové, abych jí mohl zazpívat serenádu. (*vítr - Jindra zachraňuje kytaru nasazuje si palčáky...*) Ach jo, ach jo, vždyť tohleto je dům Zuzky Lenochové. A co teď, palčáky, mám si vás sundat? To mi ruce promrznou a nebudu moct hrát na kytaru. Tak budu hrát v palčácích!

15.
Zuzka: Jestli si mě chceš vzít, zahrej mi pod oknem, v zimní noci, v pletených palčácích...

Zpěv: Tahle španělská šprýmovní
športovní kytara
ta přinese štěstí
přes léto, přes podzim
přes zimu
do jara
Mít piáno na hraní
doma se hodí
však tahleta
španělská, šprýmová, športovní
na cestě
líp mě doprovodí...

se Zuzanou Lenochovou
se Zuzkou Lenochovou
se Zuzankou Lenochovou

se Zuzanou Lenochovou
se Zuzkou Lenochovou
se Zuzankou Lenochovou
co má modrý voči divoký ...

16.

Růženka Červená a budík

Bláža: Leštiš si rád ty mosazné ozdůbky?

Brambora: Ano. Kdysi tu bývali diamantoví zajíci, ale ukradli mi je, když jsem se nedíval. Odvezli je daleko. Bůhví, kde jsou?

Bláža: To je smutné.

Brambora: Ale víš, že píšou? „K čemu mít na nohou palce, když nemíří tam, kam chcete? - vaši zajíci.“

Zpěv: Zitřek nikdy nedohoní včerejšek,
vždyť včerejšek začal o tolik dřív...

Brambora: Zdá se, že už je celý duben za námi.

Bláža: Veliká bílá oblaka válejí sudy po nesmírném bílém nebi.

Brambora: Povím ti tedy honem jednu dubnovou pohádku.

17.

Brambora *zpívá*: Růženka Červená byla roztomilá dívka.

V očích měla dobnovou oblohu.

Jednoho dne, když byla ještě velmi mladá,

seznámila se s panem Kšandou.

Slíbil jí, že si ji vezme.

Růženka: I já jsem mu to slíbila.

On však odešel a oženil se v

daleké zemi s cizí dívkou.

Brambora: Potom dalšího dne, když byla ještě mladá,
přišel pan Nejvýš.
Růženka: Pan Nejvýš! Byl tanečník!
Cestoval od města k městu.
Slíbil, že si mě vezme.
Taky jsem mu to slíbila.
Odjel však do jiného města. Pak do dalšího.
Brambora: Pak se oženil s jinou ženou a potom ještě s jinou.
Růženka Červená proto zapomněla
na slib, který jí dal pan Nejvýš, ten tanečník.

18.

Brambora: Příklad, který se naskytl,
se jmenoval Šesták.
Byl to dost bezstarostný chlapík,
ten pan Šesták.
Dal sice Růžence slovo, ale sliby plnil pozdě.
Růženka: Když měla být svatba v úterý,
přišel až ve středu. Když měla být v pátek,
přišel v sobotu.
A tak svatba nikdy nebyla.
Brambora: A tak svatba prostě nebyla.
Bláža: Poslyš, Bramboro, ta tvoje pohádka je velmi rozčilující!
Brambora: Růženka Červená si proto řekla:
Růženka: Vydám se teď do světa na zkušenou! Najdu všechny manželky těch
mužů, kteří mi dali slovo. Snad mi řeknou, jak se drží dané slovo.
Brambora: Nabalila si zavazadlo. A byla tak nabalená, že jí zbylo místo jen
na jedinou věc.

19.

Růženka: Co teď? Mám si vzít budík nebo zrcátko? Rozum mi radí - zabal budík
(budeš stále vědět, jestli není pozdě...) Jenže srdce mi říká - vezmi zrcá-
dlo (abys věděla, jestli jsi ještě dost mladá).
Brambora: Nakonec se rozhodla, že si vezme
budík, protože jí to poradil rozum...
Vyšla z domu, udělala pár kroků -
a vrátila se zpátky...
Růženka: Přece jen poslechnu srdce, vezmu zrcadlo. ...
Jít bez budíku, to není rozumné...
Ne, vezmu zrcadlo...
Ale budík budu potřebovat!...

Bláža přeruší činnost Růženky: Poslyš, to tu zůstaneš sama, na rozpacích mezi
budíkem a zrcátkem?

20.

Růženka: Achm, děkuji. Asi počkám. Rozhodnu se, jak se rozhodnout. Jsem ještě

dost mladá a dokud jsem mladá, budu si své rozhodování rozhodovat sama...

Brambora: Tenhle příběh se moc hezky povídá, když už je duben za námi.

Bláža: Dneska večer jsi se ale rozpovídal!

Brambora *zpívá*: Zítřek nikdy nedohoní včerejšek...

Bláža: Nějaká divná pohádka.

Brambora: Jako život sám.

21.

Jiřinka Růžová a Buchta fotbalista

Bláža: Život je jako léto...

To nám jednou v červenci brzy z večera
šeptalo listí a měkká záře měsíce,
který právě vyšel, se linula na zem,
jakoby měla co říci i do šepotu listí!

Brambora: Když je takový večer jako dnes,
má každý strom měsíc jenom pro sebe,
a když se vyšplháš do korun tisíce stromů,
natrháš si tisíc měsíců.

zpívá: To někdy měsíc na cestě domů
usedne ulehne v koruny stromů
To každý strom měsícem ve tvých vlasech
je okouzlen
Mladý muž v údolí Ohé v údolí
plném pávů a žab kde krásní pávové
s Jiřinkou Růžovou ohé v údolí
mladý pán je pať kde žáby tajemné
s Jiřinkou Růžovou v zlaté kostky
cítí se poněkud poblouzněn hrají..

22.

Buchta: Jiřinko Růžová, nešla byste se projet do toho zvláštního údolí, kde
vždycky před deštěm povykují pávi a kde po půlnoci žáby hrají v kostky
se zlatými kostkami?

Jiřinka: Když myslíš, fotbalisto Buchto?

Brambora *zpívá*: To někdy měsíc...

Jiřinka: Buchto, vylez tam a dones mi ten měsíc...

Sbor: Když slezl dolů, podal dívce stříbrný
klobouček plný broskvově růžových perel...
Položila ho na zadní sedadlo v autě,
aby byl v bezpečí a jeli dál.

Brambora *zpívá*: Ohé v údolí...

Růženka: Přines mi tenhle, Buchto...

23.

Sbor: A když tentokrát slezl dolů,
podal jí zlatý kroužek s krvavě rudým
podzemním listím.
Položili ho na zadní sedalo,
aby byl v bezpečí...

Jiřinka: Buchto, ty jsi na mě takový hodný.

Buchta: Nesu ti egyptský náhrdelník zamrzlý v diamantových pavučinkách.

Jiřinka: Ty jsi úplný poklad, Buchto!

Sbor: Položili egyptský náhrdelník na zadní sedadlo, aby byl v bezpečí.
A pak chvíli poslouchali, jak žáby hrají zlatými kostkami v kostky.
A když na konec uslyšeli povykovat pávy, věděli, že se schyluje
k dešti a jeli domů.

Brambora zpívá: Růženka Červená byla roztomilá dívka
v očích měla dubnovou oblohu
v očích měla dubnovou oblohu
Jednoho dne když byla ještě velmi mladá
řekla si - já sama žítí nemohu
sama žítí nemohu

Seznámila se s hezkým panem Kšandou
slíbil jí, že si ji vezme
i ona mu to slíbila
On však odešel a oženil se se zrzavou dívkou
já bych raděj nebyla, pravila
já bych raděj nebyla

Růženka Červená

Posléze
to byla ještě stále mladá
poznala pana Nejvýše
nejdelšího tanečníka Nejvýše
On se stále vytahoval
takže na něj vzhlížela
stále výše, výše až nejvýše
(byl to bidlo, dlouhé bidlo)

Slíbil jí, že si ji vezme
i ona mu to slíbila,
ale i on utek s nějakou divnou zrzavou ženskou
já bych raděj nebyla, pravila
já bych raděj nebyla

Růženka Červená

Potřetí

to byla ještě stále mladá
/: potkala pana Šesťáka :/
Byl to bezvadnej chlap
ale přišel všude pozdě

Jednou měla být svatba v úterý
/: přišel ve středu :/
když měla být v pátek
přišel v sobotu
řek, já to jinak nesvedu

Slíbil jí, že si ji přesto vezme
/: i ona mu to slíbila :/
ale pak se tam zas objevila nějaká zrzavá ženská
a svatba zase nebyla
já bych raděj nebyla , řekla

Růženka Červená...

24.

Bláža: A dál?

Brambora: Dál už jenom to, že když se k ránu vrátili domů, tak vzadu v autě nebylo NIC. Jenom tři pomeranče pomerančové barvy, které měly neobyčejně, ale opravdu neobyčejně sladkou chuť.

Vyskočí tři děti - „tichou poštou: Chi, chi, chi“

Bláža: A to je všecko?

Brambora: No a až ty děti vyrostly, tak jim potom vyprávěli, jak to bylo, když tenkrát vyšel ten pozoruhodný melounový měsíc...

Bláža: A řekli jim všechno?

Brambora: Všechno ne...

zpívá: Óhé v údolí...

Vyskáčou zajíci, nesou dopis a balíček

Bláža: A já tu pro tebe něco mám!

Brambora: Copak?

25.

Bláža: Dopis. A balíček.

Brambora: Tak čti.

Bláža: „Co je daleko, je daleko. Co je blízko, je blízko. Ale nejlépe je doma, kde hraje starý Brambora na svoji harmoniku. - Vaši zajíci“

Brambora: To je dneska den!

Sbor zpívá: Dneska je dobrej, šťastnej den...

KUDY CESTA NEVEDE: PŘÍŠIŠLÁVÁNÍ NA DĚTI

aneb ČÍM JEN TO SPLÁCHNEME

- Vypravěč: To v jedné maličké chaloupce bydlela chudičká vdova a její dceruška. Maminka měla dcerušku tak ráda, že by jí modré z nebička snesla, a dceruška by pro maminku do samého pekla skočila.
- Maminka: Dcerunko, holčičko moje. Potřebovala bych nasbírat hrneček jahůdek na kašičku.
- Dcerka: Maminečko, pro vás všecičko na světě. Vezmu si hrneček a už běžím.
- Maminka: Ale cupítej pomaličku, aby sis neublížila.
- Dcerka *sbírá s roztomilou písni jahody, pak:* Jahůdek už mám plný hrneček. Půjdu za maminkou. Ale co je to támhle za roztomilou babičku? Vypadá jako žebračka, šatečky má samou záplatku, ale čist'ouké...
- Stařenka: Ach, má zlatá panenko, to bych jedla!
- Dcerka: I to si spapejte mé jahůdky. Maminka se zlobit nebude. Ta je tuze hodná!
- Stařenka: Zaplať pán bůh, má zlatá panenko. Ale že jsi tak hodná, dám ti také hrneček. Když mu řekneš „hrnečku, vař!“, navaří ti kaše, že ani nebudeš chtít. Pak stačí říci „hrnečku, dost!“
- Dcerka *vběhne domů:* Maminko, maminečko, nesu kouzelný hrneček od babičky. Hrnečku, vař! - Hrnečku, dost!
- Obě *si sednou a jedí:* Mňam, mňam, mňam...
- Maminka: Dobroučká. Teď už jen se trošičku napít.
- Dcerka: Skočím pro vodičku do studánky. Aspoň si cestou popovídám s koloušky a zajíčky, co u ní, mršky, dovádějí. (*Odběhne.*)
- Maminka: Hodné děvčátko mám. Hezoučká jako růžička a čiperná jako smečka. A jak mne má ráda. I kouzelný hrneček mi přinesla. A ten je taky poslušný. Stačí pěkně poprosit Hrnečku, vař... (*Kouká okouzleně do hrnečku, po chvíli:*) Hrnečku, kdybys byl tak moc hodný a přestal. Hrnečku, buď hodňoučký a nech toho. Hrnečku, pěkně tě prosím, zastav... (*Kaše vytéká na stůl a na zem, maminka před ní leze na židli, na skříň, na půdu, na střechu a stále prosí:*) No tak, hrnečku, měj přeci rozum! Hrnečku, nezlob! Hrnečku, nebuď eaný! Hrnečku, ty jeden zlobíku! Hrnečku, že tě nebudu mít ráda?! Hrnečku...
- Vypravěč: Maminka neuměla hrneček zastavit. A kaše tekla z okýnek na cestičku, po cestičce do vesničky, až lidičky z domků vyběhali, za hlavy se popadali a utíkali do blízkého lesíka a lezli tam do korun stromečků. Ale nebojte se, děti, v naší pohádce se nic zlého ani stát nemůže. Když už byl ten lesík lidiček plný, dcerušce to přišlo divné, rozloučila se se smečkami i veveruškami, vyběhla a hned věděla, co má dělat.
- Dcerka *přiběhne a zvolá:* Hrnečku, dost!
- Maminka *zničeně na střeše usedne:* A teď bych všechnu tu sladkost ráda spláchlá douškem čisté vody.
- Dcerka: Maminko, já jsem ale džbánek v té kaši dočista ztratila.

„**Příšlívání**“ - podbízivá snaha přiblížit se dětem roztomilostí a něhou. Nemá jen podobu nadměrného, někdy až nesnesitelného nadužívání zdrobnělin a utůňanosti, ale i nevěrohodné, přeslazené přeněžnosti ve vztazích i v celkově falešném obrazu světa.

Krom své nepravdivosti a tedy i neúčinnosti je i značným podceněním dětí, z kterých namísto partnerů dělá méněcenné hlupáčky. Tak „malé“ děti, jaké předpokládají některé hry a inscenace, snad ani neexistují.

Luděk Richter

JEDNA MIDIRECENZE

LAMPION Kladno: Klauní rodinka (autor a režie J. Bilbo Reidinger)

Hraje se herecká klauniáda, loutky jsou tu spíš jen jako doplňková dekorace. A je obdivuhodné, kam režisér, sám klauněříi praktikující co Klaun Bilbo, dokázal dovést své dva herce a jednu herečku na cestě převážně pohybových gagů s řadou dobrých nápadů. A je neméně sympatické sledovat, jak tito herci za inscenací jdou - což, přiznávám, je pro mě vždycky důležitější, než aspekty vnější technické dokonalosti v kterékoli složce.

Jediné co bych snad inscenaci vytknul, týká se dramaturgické stavby: otci principáloví se dlouho na cesty nechce, pak se z ničeho nic přece jen nechá přemluvit, to už jsme po přestávce a čekáme na vyvrcholení, jež se na cestách uděje, ale ono nic a klauni už se zase vrací. Stalo se něco? Nestalo? Bylo dobře, že se nakonec na šňůru vydali? Povedla se jim? Měla na rodinu či někoho z ní nějaký vliv?... Nastolené motivy (např. ona otcova nechuť cestovat...) slíbily, že budou jádrem zápletky, která se bude řešit... - ale výsledkem je jen to, že se klauní rodinka vyfotografuje na památku. Zkrátka trochu uniká odkud kam inscenace jde a dojde a o co jde - tedy co je tématem. Jde vlastně především o to, aby inscenace měla svůj vrchol: nejspíš na oněch cestách, na něž se přeci jen vydají - aťsi je vyznění euforické nebo melancholické a nechtěsi nakonec zjistíme, že jde jen o smutno-veselý koloběh... A i kdyby ne v příběhu, aspoň ve výrazu a v dynamice by to pořád ještě šlo a stálo za to.

Volné pásmo odlehčených klaunských špílů vyhovuje možnostem vnímání tří, čtyřletých dětí, které jsou schopny pojmout jednotlivá zábavná čísla a báječně se při nich baví, ale zbytečně a ke škodě věci rezignuje na to, co je pro divadlo určující - vedení „dramatického“ oblouku odněkud někam a tedy i tématické vyústění. (LR)

A TŘI MAXIRECENZE NA KONEC

DAGMAR Karlovy Vary: Já, Holden (na motivy J. D. Salingerova napsala A. Franková, režie H. Franková)

Salingerovo Kdo chytá v žitě zjevně i po šedesáti letech souzní s pocity teenagerů na druhé straně světa. Inscenace úryvků ze slavného pre-beatnického románu je pojata jako kolektivní výpověď čtveřice mladíků (v závěru jim vypomůže děvčátko v roli malé Holdenovy sestřičky), kteří se v roli titulního hrdiny střídají.

Výborné dramaturgické zpracování je založeno jak na epickém vyprávění, tak (a především) na dramatickém jednání slovem i fyzickou akcí. Zásahu na zdařilém jevištním uplatnění textu má na prvním místě vynikající práce s mladými herci. Už když jsem viděl inscenaci na jaře před generální zkouškou byly situace naplněny věrohodnou autenticitou, jakou vidáme jen tam, kde se spojí vnitřní ztotožnění s rolí

a herecká citlivost. Pravda, po třičtvrtě roce herci spíš „jen“ dobře hrají, ale síla výpovědi naštěstí zůstává.

V mnohém naopak inscenace vyrostla. Vyřešil se problém přestupování čtyř herců do role Holdena (byť možná trochu zchudla významová škála tím, že soubor rezignoval na různost čtyř různých typů vázaných s růzností jednotlivých situací a jejich mikrotémat, zato se však zpřesnil princip přejímání této role jako kolektivní výpovědi jednoduchým principem zopakování poslední repliky jejím novým představitelem) a vymizela rušivá výlučnost až „exotičnost“ amerických reálií.

Škoda jen, že se důsledně nepodařilo vybudovat obsahově i formálně gradovanou tématickou linku, jež by směřovala odněkud někam a logicky tak vyústila do závěrečné epizody s malou sestřičkou, kvůli níž Holden zůstává. Inscenace tak vyznívá poněkud lineárně jako sled téměř nesouvisejících životních příhod bez přesnějšího vývoje, zacílení a završení.

Navzdory tomu tu Hana Franková-Hniličková opět dokázala, v čem je její síla jako režisérky (stejně jako herečky, hraje-li): v herectví slova (myšleno slova jednajícího, ne jen dobře znějícího) a v schopnosti vést a dovést k němu své mladé svěřence. Zajímavě pracuje i s prostorem, v tomto případě čtverhranným ringem uprostřed diváků (jakkoli v některých momentech si užívají jemné mimické souhry se slovem jen ti, kteří právě vidí hercům do obličejů), s čtyřmi židlemi, jež jsou jedinými jevištními objekty a s kostýmními náznaky užívanými pro označení postav. Obdivuhodné je i to, jak se ubrání fraškovité komičnosti při travestování ženských postav mužskými představiteli.

Já, Holden přináší nevšední zážitek nejen v rámci divadla amatérského, ale českého divadla vůbec. Je to divadlo do značné míry generační - ale udělané tak, že oslovuje diváka jakékoli generace, neboť je součástí zkušenosti každého z nás. (LR)

DIVADLO V DLOUHÉ Praha: U Hitlerů v kuchyni (autor A. Goldflam, režie J. Borna)

Revue o několika obrazech nahlíží různé stránky Hitlerovy povahy a ideologických postojů v chronologickém sledu - od mladických ambicí, přes oslňující vrchol a trpký konec až po fiktivní druhý život v Rio de Janeiru - v zorném úhlu vysloveném titulem: uhrančivého největšího zločince dějin sledujeme vysvětlečného do spodků, tepláků a papučí vlastní kuchyně.

Goldflam zřejmě sleduje myšlenku, že v případě Hitlera (a jeho kompliců) nejde apriori o žádné monstrum, jehož zvrhlost by byla očividná v každé vteřině - a přece z relativně pochopitelných a přijatelných detailů vždy znovu dojde k nahromadění absurdity, jež exploduje na hranici hrůzného šílenství a zároveň směšnosti: třeba když do té doby v županu si hovíci Adolf začne před Evou blouznit o rituálním početí jejich budoucího potomka za doprovodu špalíru esesmanů s pochodněmi a německých panen s šátky, clonicími lože, a vrtulníkem, jenž pár po kopulaci vynese do nebes.

Je to způsob nazírání, který může pomoci pochopit, jak mohlo tolik slušných a mnohdy i inteligentních lidí Hitlerovi podlehnout - a z druhé strany i to, že zločince nepoznáme podle toho, jak si krájí bábovku. Naštěstí nejde o žádnou agitku, zesměšňující Hitlera a jeho kumpány, ale o svébytnou studii, rozkrývající podstatu jejich myšlení a jednání přenesením z veřejného, oficiálního, patosem nasáklého světa právě do světa oné privátní kuchyně. Hitlerem by se zajistých okolností mohl stát téměř každý z nás a za jiných okolností by vše mohlo dopadnout i úplně jinak.

Nejlepší dva obrazy - Hitler s Evou Braunovou u bábovky a setkání Göringa, Goebbelse, Himmlera a později i Hitlera v bunkru pod Berlínem - jsou geniální právě tím, jak groteskně odhalují spodní proudy toho nejobyčejnějšího měšťáctví pod rá-dobyheroickou vznešeností. Absolutní hereckou hvězdou je v nich Miroslav Hanuš, jehož výkon

v rolích Adolfa Hitlera II. a Göringa považuji za jeho dosavadní herecký vrchol. Méně působivé jsou obrazy, které se blíží pouhé karikatuře, na níž je vidět jen to, co víceméně známe z historických záběrů hysterického Führera. Expozice, v níž se na brněnském nádraží setkávají dva ambiciózní mládenci, Hitler se Stalinem a sprádají své plány na krásnější svět, je obsahově hutná, ale poněkud zdoluhavá a ve své verbálnosti i monotónní. Jako trochu zbytečné se mi jeví prolínání operetními áriemi (samy předváděné situace jsou operní sdostatek) a oželel bych i postavu Arnošta Goldfama (jakkoli autentický v ní sám autor je), která funguje jako vyplnění času přestaveb, ale vlastně nic nového nepřináší a jen opakuje to, co nám účinněji sděluje děj.

Hitler v kuchyni je inscenace nejen divadelně zajímavá a zábavná, ale především společensky užitečná a potřebná. Vede totiž k přemýšlení o tom, co mnohdy zůstává jen v ideologických kategoriích černé a bílé, a snad i následkem toho je pro určitý typ mladých lidí přitažlivé. Škoda jen, že právě oni na tuhle inscenaci, ale ani na žádnou jinou nepřijdou. To však už není problém inscenátorů, jejichž zásluhou je, že vedou k myšlení a cítění alespoň ty, kteří myslet a cítit chtějí. (LR)

HADIVADLO Brno: Banderas je Banderas (autor a režie J. Jelínek)

Jeden kasař se k trezoru proplazí vzduchotechnikou, druhý prokope tunelem, ale než se stačí o lup poprat, zaklapnou dveře (od vzduchotechniky? nebo od tunelu?) a oba jsou v pasti. Další děj? „Děj se co děj“, praví slogan z programu. Dlouho nedostáváme klíč, zda máme očekávat spíše pokračování nastoleného příběhu nebo revue volných nápadů, chvílemi to vypadá jako koláž poetisticko-surrealistických slovních hříček, chvílemi jako wericho-voskovcovské forbíny... Nejde o syntézu slovních, výtvarně-loutkových a hudebně-zpěvních akcí, jak jsme u Jelínka zvyklí, nýbrž o střídání těchto poloh v jednotlivých epizodách: nejdříve herecky provedená dramatická situace střetu o trezor, pak polemická eskapáda založená na protřepávání slov ze všech stran a slovních hříčkách, poté dokonce pantomimické hádanky, následuje scénka provedená plošnými loutkami...

Motiv dvou zajatých kasařů není dostatečně působivě nastolen a hned se přechází do lehkého špásování, v němž vychází motiv prakticky vymizí, coby záminka k rozbíhání fantazie do všech stran: kape - jeden z mužů se proto stane kapitánem, od toho se odvine napouštění akvária, v němž, jak se dozvídáme, jsou vyplavováni protiheydrichovští parašutisté... Teprve někde na začátku poslední třetiny mi začíná být zřejmější, že jde o asociční řetězec představ obou vystresovaných ztroskotanců (možná tak pozdě i proto, že ona „vystresovanost“ je podána spíše jako zábavný večírek). Těsně před závěrem pak padne zmínka o slavných filmových představitelích vězňů, na deset vteřin jsou kvůli tomu přineseny jejich papundeklové siluety v životní velikosti s nalepenými portréty, nakonec vstoupí na scénu jako deus ex machina dosud stranou sedící harmonikářka (mimoходом: písně Zdeňka Krále jsou pěkné), začne rodit - a výsledkem jsou dvě dcerky paní Banderasové, v něž se promění oba protagonisté.

Běda ignorantovi (jako jsem já), jenž nezná kultovní pojmy a celebrity filmo-televizního světa! Ocitám v situaci, kterou mi přinášejí postmodernistické kousky téměř pravidelně: buď to, na co se naráží znám, a mohu se bavit, nebo neznám, a mám smůlu. A protože jde pravidelně o citace druhově, dobově a generačně vyhraněné, respektive pocházející především z masové zábavní kultury tzv. kultovních filmů a televizně-hudebních celebrit, mám zhusta smůlu. Musím totiž přiznat, že nevím, kdo je Banderas, na čemž zřejmě stojí nejen název, ale i pointa kusu. U těch, kdo plavou po proudu to může fungovat. Ale stále ještě žiji ve víře, že co je v inscenaci důležité, mělo by mi v ní být sděleno, aniž bych musel mít průkazku masového diváka multikin. (Ostatně je zvláštní, že lidé - mladí ze-

jména - se chtějí považovat za svobodné, nespoutané, jedinečné, individuální, nesnášejí masovost a zařazování do stáda - a pak všichni masově chroustají tentýž pop-corn, zapíjejí ho toutéž coca-colou a v řetězcích multikin zirájí na téhož Avatara či Banderase.)

Ale zpět k inscenaci: co jí chybí, je přesnější stavba, vytvořená tím, že by jednotlivé motivy a situace byly akcentovány dle své důležitosti pro dějové a tématické vazby. Mimo řád relativní střídmosti prostředků a mimo řád „vaření“ z toho, co mají oba zkrachovali kasaři ve svém vězení k dispozici, jsou plošné postavy filmových „vězňů“ i akvariijní scéna s loutkami parašutistů v kryptě cyrilometodějského kostela. Mimochodem pro mne mravně těžko přijatelná: čemu se mám smát na obraze parašutistů-papundeklových panáčků, kteří jsou hadičkou vyplavováni ze svého úkrytu po atentátu na Heydricha; smrti, která byla skutečná, hrdinství, které bylo stejně skutečné, a na něž málokdo z nás má, se nějak smát nedokáže; asi jsem příliš kožený a málo viktor.

Jirkovi Jelínkovi nelze kromě bezuzdné nápaditosti, eruptivní divadelní, slovesné, či výtvarné plodnosti upřít také poctivou snahu dobírat se celistvého sdělení, tématického sklenutí inscenaci - jakkoli se jeho inscenace většinou navenek tváří jen jako nezávazné a bezmála nahodilé legrácky. A tak lze doufat, že i svou zatím poslední inscenaci dotáhne ke kýženému účinku. Zajímavá je už teď; ale jeho nejlepším dílkům (Variace na slavném téma Cyrano, Okolostola, Oslík, Paris či Richard III) se zatím nevyrovná. (LR)

KNIHY

Dovolujeme si Vám nabídnout několik svěžích dílek (včetně zbrusu nových, právě vyšlých), jež zaujmou jak milovníky divadla, a literatury, tak všechny, kdo mají co do činění s dětmi. Publikace, jež jsou v doprodeji, nabízíme teď s výraznou slevou.

PRAKTICKÝ DIVADELNÍ SLOVNÍK - Aby se byť i jen dva lidé domluvili, musí mít společný „jazyk“, jenž je i nástrojem přemýšlení. Právě vydaný slovník míří ke každému, kdo má o komunikaci a tvorbu zájem: k amatérům i profesionálům, k studentům středních a vysokých škol i k žákům základních uměleckých škol, k divadlu hereckému i loutkovému, mluvenému, zpívanému, pohybovému i výtvarnému. Je tu i řada termínů obecných, historických, z uměleckých oborů divadla blízkých, z dramatické výchovy, z psychologie a dalších společenských věd, souvisejících s divadlem. Napsal Luděk Richter, 208 stran, 180 Kč.

PRAKTICKÁ DRAMATURGIE V KOSTCE - Čtenář se dozví, jak vypadá proces vzniku divadelní inscenace a jaké jsou jednotlivé kroky dramaturgovy práce: z čeho vybírá, jaká jsou kritéria výběru, co a jak by měl probrat při poznávání předlohy, jak na základě tohoto poznání vytvořit dramaturgicko-režijní koncepci a konečně jak dle ní upravit text pro inscenaci. Napsal Luděk Richter, 60 stran, 48 fotografií, 68 kreseb, 59 Kč.

CO SKRÝVÁ TEXT - Dramaturgicko-režijní úvahy nad oblíbenými literárními předlohami divadla pro děti, dětského a mladého divadla. Komentáře k čtyřiceti nejčastěji inscenovaným prózám a hrám. Mohou sloužit jak pro inscenování komentovaných titulů, tak jako učebnice uvažování o divadle a jeho dramaturgických předpokladech obecně. Napsal Luděk Richter, 128 stran, 60 Kč.

POHÁDKA... ..A DIVADLO - S pohádkou se setkávají rodiče i učitelé předškolních i raně školních dětí a také divadelníci v dětských i dospělých souborech. Je tedy dobře vědět: z čeho vznikla a co určilo její podobu, obsah i formu, co je její podstatou, jaké má vlastnosti, co je jejím obsahem, jaký má smysl a v čem je blízká dnešnímu dítěti. To vše směřuje k otázce, jaké jsou podmínky její proměny z vyprávění na divadelní inscenaci.

CO JE CO V POHÁDCE (Pohádkové reálie) - Abecedně řazený „slovníček“ přibližuje významy nejčastějších pohádkových reálií: postav skutečných i fantastických, lidí, zvířat, předmětů, prostředí, činností, stavů a dalších motivů. Díky tomu je možné pochopit často úplně nové stránky pohádek do nečekané hloubky.

OD POHÁDKY... K POHÁDCE (Od literatury k divadlu) - Praktické pokračování předešlých dvou publikací ukazuje cestu od literární předlohy k divadelnímu scénáři na jedné konkrétní pohádce od různých variant předlohy přes rozbor, tvorbu dramaturgicko-režijní koncepce a hledání prostředků až po postup od předlohy ke scénáři.

Komplet tří publikací o pohádce napsal Luděk Richter, 248 stran 150 Kč.

HERECTVÍ S LOUTKOU - Knižní hit známého loutkářského všeuměla v zábavné formě přibližuje a rozvíjí představivost a fantazii, hravost, cit pro hmotu, výtvarnost, hudbu a rytmus, smysl pro humor, komediální talent, smyslové schopnosti a další vlastnosti nejrůznějších druhů loutek, včetně stínohry, divadla masek či černého divadla. Napsal Jan V. Dvořák, 100 stran, 72 barevných koláží, 100 Kč.

50 LOUTKÁŘSKÝCH CHRUDIMÍ - Publikace obsahuje vše o špičkovém amatérském loutkářství posledních padesáti let. Od faktografických údajů o všech 988 uvedených inscenacích, jejich aktérech, seminářích, porotcích a udělených cenách, přes glosy, zajímavosti a postřehy dokumentující vývoj loutkářství až po medailony 43 souborů a 74 osobností, jež utvářely naše loutkové divadlo... Napsal Luděk Richter, 210 stran, 168 fotografií a reprodukce všech plakátů LCH, 35 Kč.

HŘÍČKY, HRY A SCÉNÁŘE pro starší a pokročilé - Deset textů, jež autor připravil pro soubory, jež vedl a režíroval: Obloha věčně modrá, vášně věčně krvavé (Markéta Lazarová), Balada o Tristanovi a Isoldě, Hanýsek, Actus vánoční, Kichotání, Kuře na rožni, Havlíčkův návrat, Několik příběhů z doby, kdy se v Čechách zakládala města, Čech všude bratra má aneb Žížka pod hradem Rábí a Johannes doktor Faust. Mohou být předlohou k inscenování, inspirací, ukázkou inscenační práce, či jen nabídnout potěšení z četby. Napsal Luděk Richter, 160 stran, 60 Kč.

O DIVADLE (nejen) PRO DĚTI - Souhrn úvah o divadle, tvorbě, těch, kdo ho dělají, o dětech a divácích vůbec, o rodičích, škole, učitelích, pořadatelích i o poznávání divadla, festivalech a kritikách. Přemýšlivé počtení jako námět k přemýšlení pro divadelníky, rodiče a učitele, pořadatele, teoretiky i kritiky. Napsal Luděk Richter, 132 stran, publikaci lze získat při nákupu knih DDD nad 200 Kč zdarma jako dárek, nebo samostatně za 45 Kč.

Knihy vydané zčásti za přispění Ministerstva kultury ČR lze zakoupit na adrese: **DOBŘE DIVADLO DĚTEM - Společenství pro pěstování divadla pro děti a mládež, Chopinova 2, 120 00 Praha 2: 222 726 335, e-mail: osDDD@seznam.cz**

AUTOŘI PŘÍSPĚVKŮ:

JH - Jaroslava HOLASOVÁ, učitelka LDO ZUŠ, Jaroměř

MK - Marcela KOVAŘÍKOVÁ, učitelka LDO ZUŠ, Třinec

LR - Luděk RICHTER, režisér, divadelní teoretik, absolvent FF UK a DAMU, Praha

LS - Lucie SVOBODOVÁ, čtenářka Respektu

KS - Karel Šefrna, loutkář, Svitavy

BŠ - Blanka ŠEFRNOVÁ, učitelka hudby ZUŠ, loutkářka, Svitavy

Divadlo dětem, čtvrtletník DDD, vydává Společenství pro pěstování divadla pro děti a mládež DOBRÉ DIVADLO DĚTEM, Chopinova 2, 120 00 Praha 2, tel.: 222 726 335, e-mail: osDDD@seznam.cz
Toto číslo vyšlo k 1. jamimu dni, 21. března 2010 za podpory Ministerstva kultury. MK ČR E 15172.